

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

OSUVA Open
Science

This is a self-archived – parallel published version of this article in the publication archive of the University of Vaasa. It might differ from the original.

Eurooppaan odotettavissa jatkuvasti muuttuvien uhkien ristiaallokkoa

Author(s): Uusikylä, Petri; Jalonen, Harri; Jokipii, Annukka

Title: Eurooppaan odotettavissa jatkuvasti muuttuvien uhkien ristiaallokkoa

Year: 2024

Version: Published version

Copyright © 2024 Kirjoittajat. Tämä artikkeli on julkaistu Creative Commons CC BY-ND 4.0 -lisenssillä.

Please cite the original version:

Uusikylä, P., Jalonen, H. & Jokipii, A. (2024). Eurooppaan odotettavissa jatkuvasti muuttuvien uhkien ristiaallokkoa. *MustRead*.
<https://www.mustread.fi/artikkelit/eurooppaan-odotettavissa-jatkuvasti-muuttuvien-uhkien-ristiaallokkoa/>

AKATEMIA, EU, KONFLIKIT, NATO, TURVALLISUUS, ULKOPOLITIIKKA

Eurooppaan odotettavissa jatkuvasti muuttuvien uhkien ristiaallokkoa

Aiemmin rauhan unionina mainostettu EU pohtii kuumeisesti, kuinka pitkälle turvallisuusunionia ja yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa tulisi viedä. Uudessa perma- ja monikriisiympäristössä tarvitaan perustavaa laatua oleva ajattelutavan muutos, Petri Uusikylä, Harri Jalonen ja Annukka Jokipii Vaasan yliopistosta kirjoittavat. VAPAA LUKUOIKEUS

Petri Uusikylä, Harri Jalonen, Annukka Jokipii Vaasan yliopisto 12.3.2024 13:05

"Suomi saattaa olla jopa suunnannäyttäjän roolissa, koska suomalaista kokonaisturvallisuuden ja varautumisen mallia pidetään yhä useammalla taholla esimerkillisenä", Petri Uusikylä, Harri Jalonen ja Annukka Jokipii kirjoittavat.

Euroopan unionia on pidetty toisen maailmansodan raunioille rakennettuna rauhan projektina. Teräs- ja hiiliyhteisöstä alkunsa saanut kuuden maan (Saksa, Ranska, Italia, Belgia, Alankomaat ja Luxemburg) löyhä talousliitto on vuosikymmenten aikana laajentunut ja syventynyt 27 jäsenmaan vahvaksi taloudelliseksi ja poliittiseksi unioniksi.

Euroopan unionin vaikutus ulottuu sisämarkkinasääntelyn ohella laajasti myös sellaisiin asioihin, jotka perinteisesti ovat kuuluneet jäsenmaiden vastuulle.

Yksi tärkeimmistä aiheista on turvallisuus. Euroopan unioni on vahvistanut otettaan sekä turvallisuusunionin, puolustusrahaston että strategisen autonomian doktriinin myötä.

Tämä on tarpeen riippumatta siitä, kuka valitaan Yhdysvaltain seuraavaksi presidentiksi. On joka tapauksessa luultavaa, että Euroopan suhteellinen painoarvo vähenee maailmanjärjestystä 80 vuotta ylläpitäneen suurvallan silmissä.

Kohti Euroopan linnoitusta?

Uusimpana avauksena politiikan asialistalle on noussut turvallisuusunionin lisäksi ehdotus puolustuskomissaarin tehtävästä ja tätä tukevan pääosaston perustamisesta.

Natoon juuri liittyneessä Suomessa voidaan perustellusti ihmetellä, mistä tässä on kyse?

Turvallisuusunionistrategian tarkoituksena on antaa Euroopan unionille ja sen jäsenmaille valmiudet selviytyä paremmin muuttuvassa riski- ja uhkaympäristössä.

Viimeaikaiset kriisit, kuten koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota, ovat lisänneet tarvetta rakentaa eurooppalainen turvallisuusekosysteemi. Se kattaa fyysisen turvallisuuden ja kyberuhkien torjunnan lisäksi laajan joukon innovatiivisia toimia, joiden avulla pyritään vastaamaan hybridiuhkien sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin synnyttämiin riskiskenaarioihin.

Linearisista riskeistä systeemiin uhkiin

Sotien ja muiden konfliktien melskeessä ei pidä unohtaa ilmaston lämpenemisen ja kiihtyvän luontokadon turvallisuuspoliittista ulottuvuutta. Voi hyvin olla, että vuoden 2015 pakolaisaalto on vasta esimakua siitä, mitä näemme, jos elinolosuhteet Välimeren alueella tai muualla muuttuvat sietämättömiksi.

Turvallisuusunioni on monessa mielessä vastaus geopolitiikan muutokseen, sopimusperusteisen globaalin hallintajärjestelmän murenemiseen sekä siirtymiseen perma- ja monikriisien aikakauteen.

”Jatkuva epävakaus ja turvattomuus ovat muodostumassa uudeksi normaaliksi.”

Permakriisi viittaa jatkuvaan ja pitkittyneeseen epävarmuuden kriisien maastoon, josta ei välttämättä ole paluuta ns. normaalioloihin. Itse asiassa jatkuva epävakaus ja turvattomuus ovat muodostumassa uudeksi normaaliksi. Collins Dictionary nimesi permakriisin vuoden 2022 uudissanaksi.

Monikriisi puolestaan viittaa tilanteeseen, jossa vahvasti keskinäisriippuvaiset kriisit tapahtuvat samanaikaisesti toisiaan ruokkien. Alunperin monikriisin käsitteen lanseerasivat **Edgar Morin** ja **Anne Brigitte Kern** teoksessaan Homeland Earth vuonna 1999.

Monikriisin vaikutukset ovat emergenttejä ja vahvasti kasautuvia. Siksi niiden tunnistaminen ja ennakoiminen on haastavaa perinteisten lineaaristen ennakkointimallien kautta. Ilmiö ja sen vaikutukset ovat systeemisiä, ja niiden arviointiin tarvitaan systeemisen mallintamisen työkaluja.

Näitä ei-systeemisiä haasteita ei ratkaista vihreillä ja valkoisilla papereilla. Tarvitaan perustavaa laatua oleva ajattelu- ja toimintatavan muutos.

Informaatioresilienssi edellyttää ekosysteemiymmärrystä

Tulevana syksynä ilmestyy tämän artikkelin kirjoittajien toimittama kirja “Information Resilience in the Context of National Security”. Tiedon huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden johtavat asiantuntijat pohtivat kirjassa, miten systeemisiä turvallisuusriskejä voidaan ymmärtää ja ennakoida ja mistä syntyy demokraattisten järjestelmien toimivuuden perustana oleva informaation ja tiedon resilienssi.

Sir David Omand (entinen Britannian hallituksen tiedustelu- ja turvallisuusjohtaja ja nykyinen Kings Collegen vieraileva professori) kirjoittaa kirjassa, että haastavimpia ovat hitaasti kehittyvät kriisit (slow burning crisis). Hitaan kriisin ominaispiirteet ilmenevät piilevinä ja kehittyvät petollisen hitaasti. Tämä tekee niiden tunnistamisen ja niiden vaikutusten ennakoinnin äärimmäisen vaikeaksi.

Hanna Smith (ETYJ:n pääsihteerin vanhempi strateginen neuvonantaja) viittaa kirjassa samaan ilmiöön tarkastellessaan hybridiuhkien nopeasti muuttuvaa maastoa. Uusiin uhkiin tulee kyetä varautumaan kokonaisvaltaisesti ja ekosysteemilähtöisesti. Tällainen ei-lineaarinen riskidynamiikka vaatii myös perinteisten ajatteluskeemojen ja ennakkointimallien korvaamista systeemisillä malleilla.

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus ja Euroopan komission Joint Research Centre ovat laatineet yhdessä hahmotuksen (CORE) hybridiuhkien ekosysteemimallista. Tämä malli on pitkälti vastaus edellä kuvattuihin kompleksisen turvallisuusympäristön haasteisiin.

Päätöksentekijän lunttilappu

Kuinka sitten laatia kompleksisten ja systeemilähtöisten analyysien pohjalta päätöksentekijöille politiikkasuosituksia? Entä miten kirjoittaa keväällä 2024 europarlamenttivaaleihin valmistautuvalle ehdokkaalle puhe Eurooppaa

uhkaavista systeemisistä riskeistä ja turvallisuusuhkista?

Tässä keskeisimmät ainesosat Euroopan tason kokonaisvaltaisen ja tiedostavan turvallisuusdiskurssin rakentamiselle:

1. Eurooppalaisen turvallisuusympäristön muutos tulee ymmärtää systeemisenä kokonaisuutena, jossa Turvallisuusunioni ja Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP) ovat vain jäävuoren huippu. Tällöin yhteistyön vahvistaminen eri turvallisuusuhkien torjunnassa parantaa kykyä vastata muuttuviin uhkiin.
2. Turvallisuuden lähtökohdat luodaan EU:n ja sen jäsenvaltioiden resilienssiä ja demokraattista perustaa vahvistamalla. Tämä edellyttää yhteisesti jaettua tilanneymmärrystä turvallisuusympäristön muutoksista kansalaisten tarpeet ja näkökulmat huomioiden
3. Informaatioresilienssi vahvistaa kykyä toimia tilanteissa, joissa käytettävissä olevaan tietoon liittyy runsaasti epävarmuuksia johtuen esimerkiksi tiedon puutteesta, liiallisuudesta, epäselvyydestä tai virheellisyydestä. Informaatioresilienssi syntyy vuorovaikutuksessa. Tämä edellyttää monitahoisia yhteyksiä eri toimijoiden ja ryhmien välillä.
4. Hybridiuhkien ekosysteemitarkastelu auttaa ymmärtämään uhkien keskinäisriippuvuuksia ja ilmiöiden laaja-alaisuutta. Ekosysteemiajattelun sisäistäminen ohjaa katsomaan turvallisuutta hallinnollisesti jäsentyneiden lokeroiden sijaan helikopteriperspektiivistä.
5. Turvallisuusympäristön muutosta ja tilannekuvaa tulee jatkuvasti tarkastella hitaasti muuttuvien tekijöiden välisen vuorovaikutuksen kautta syntyvinä emergenteinä ilmiöinä, joiden tunnistaminen vaatii uudenlaisia ajatteluskeemoja ja ei-lineaarisia ennkoimityökaluja.

Yllättävää tai ei, Suomi saattaa olla jopa suunnannäyttäjän roolissa, koska suomalaista kokonaisturvallisuuden ja varautumisen mallia pidetään yhä useammalla taholla esimerkillisenä.

Esimerkiksi The Economistin eurooppalaista turvallisuusarkkitehtuuria käsittelevässä analyysissä arvioidaan, että siviiliyhteiskunnalla on keskeinen rooli meneillään olevissa ja tulevilla kriiseissä.

Kokonaisturvallisuuden malli ei ole uusi Nokia, mutta ehkä kuitenkin kansallinen ylpeydenaihe, joka tekee tuoreesta Nato-maastamme piirun verran kokoaan suuremman.

Petri Uusikylä

Petri Uusikylä on tutkimusjohtaja Johtamisen akateemisessa yksikössä Vaasan yliopistossa.

Harri Jalonen

Harri Jalonen on sosiaali- ja terveyshallintotieteen professori Vaasan yliopistossa.

Annukka Jokipii

Annukka Jokipii on laskentatoimen professori Vaasan yliopistossa.

*Kuva:
Linus Lindholm*

Tämän sisällön mahdollistaa Vaasan yliopisto.
Journalistinen päätösvalta on MustReadin toimituksella.

Tämä artikkeli on julkaistu Creative Commons CC BY-ND 4.0 -lisenssillä.

Tutustu muihin vapaan lukuoikeuden Akatemia-artikkeleihin

Keskustelu

Tätä juttua ei ole vielä kommentoitu.